

עניינים תוכן

מבוא	2
תיאור השלכות הבעיה על שלושה מעגלים	3
תיאור המענים הקיימים	3
דיון	5
רשימת מקורות	7
נספחים	8

מבוא

עבודה זו תעסוק בנושא של גילנות. גילנות היא גילוי של דעה קדומה כלפי אדם בשל הגיל שלו שכביכול מסמן אותו בתור דמות נחותה יותר. גילנות היא תופעה אשר יכולה לבוא לידי ביטוי על ידי אפליה ישירה עבור אדם אשר נמצא בגיל מתקדם. היא יכולה גם לבוא בצורה עקיפה על ידי סטריאוטיפים המתקבעים על אדם בשל גילו מבלי שהוא נשפט על ידי התכונות האישיות שלו ורמת המסוגלות שלו. בעיה חברתית זו של תופעת הגילנות היא תופעה אשר מסכנת מאוד את החברה. כאשר בני אדם מבוגרים מופלים בחברה בשל הגיל שלהם, הדבר יוצר אפליה ותחושה קשה מאוד של המבוגרים בחברה.

כל אדם אשר מגיע לגיל מסוים, לאחר שהוא תרם והיה חלק בלתי נפרד מן החברה, סובל מכך והדבר גורם לשנות חייו האחרונות להיות רוויות מרמור וכעסים על החברה אשר מתעלמת ממנו לאחר שהוא מגיע לגיל מסוים. חשוב לעסוק בבעיה זו מאחר והדרך שבה החברה מתקיימת נקבעת במידה רבה לפי היחס של החברה לזקנים שלה. כל אדם יהיה זקן באחד מן הימים ולכן הדרה ופגיעה בקבוצה זו, אשר רק גדלה באופן יחסי מעשור לעשור, למעשה היא פגיעה גם בחברה עצמה וגם בערכים של החברה או הדרך שבה החברה מבקשת לראות את עצמה.

עבודה זו תראיין בנושא זה שני מרואיינים. הראשונה תהיה עובדת סוציאלית אשר עובדת בתחום העזרה הסיוע לזקנים. השאלון יבקש לבחון כיצד היא חוותה את התופעה וכיצד היא חושבת שיש לשנות את היחס לזקנים. המרואיין השני יהיה אדם מבוגר אשר חי בביתו מזה שנים רבות, לאחר שאיבד את אשתו בעשור הקודם. הריאיון איתו יבקש לבחון את הדרך שבה הוא באופן אישי חווה את תופעת הגילנות. מבנה העבודה יהיה סקירת ספרות אשר תראה את ספרות המחקר בנוגע הגילנות. לאחר מכן אערוך דיון קצר אשר יערוך אינטגרציה בין הממצאים שעלו מן הראיונות של עבודה זו יחד עם התובנות המרכזיות אשר עלו מתוך סקירת הספרות.

2. סקירת ספרות

גילנות קיימת בתרבויות רבות ומתקיימת במצבים חברתיים שונים לאורך כל מעגל החיים (בודנר, 2011). היא בדרך כלל באה לידי ביטוי בדעה קדומה נגד אדם אשר נובעת מגילו של האדם. הגילנות מתקשרת פעמים רבות עם נושא שילוב המבוגרים בשוק העבודה אם כי לא רק. מחקרים (Kahana and others, 2017) מראים כי גילנות היא תופעה אשר מתרחשת בתחומי חיים רבים כמו באקדמיה והיא יכולה להפלות ולגרום לנסיגה בקריירה בשל הגיל של האדם וללא סיבות נוספות. אפליה זו לא באה לידי ביטוי במידת השכר אלא ברצון של המעסיקים שלא לשכור עובדים מבוגרים. את הגילנות ניתן להוכיח בתור בעיה חברתית משום שהיא עומדת בקריטריונים של בעיה חברתית, כפי שהם תוארו במחקר. לפי סאליבן (Sullivan, 2016) ניתן להגדיר בעיה חברתית אם מתקיימים שלושה תנאים שונים. האחד הוא שקבוצה בעלת השפעה תוכל להגדיר מצב חברתי קיים בתור כזה אשר מאיים על הערכים שלה. השני הוא אם המצב משפיע על מספר גדול של אנשים והשלישי הוא האם המצב הוא תוצר של הסדרים חברתיים ויכול להיפתר בפעולה קולקטיבית.

אם נבחן את תופעת הגילנות נוכל לראות כי היא מקיימת את שלושת התנאים הללו. ראשית, היא משפיעה על קבוצה גדולה מאוד ובעלת השפעה. כמות הזקנים בעולם המערבי עולה מידי שנה בשל השיפורים

בתחום הבריאות. הדבר מביא לכך שהקבוצה מכילה כבר קבוצה גדולה של אנשים ועתידה עוד להכיל כמות גדולה עוד יותר. קבוצות רבות בחברה יכולות לראות בכך סכנה גדולה, אם הם יופלו כאשר הם יגיעו לגיל מבוגר ואיום על הערכים החברה מהערבית אשר מבקשת ליצור יחס מכבד ומעריך לדור המבוגר יותר (Kahana and others, 2017).

מצב זה אם כן, משפיע על מספר גדול של אנשים וקובע את העתיד שלהם. במדינת ישראל למשל האוכלוסייה מזדקנת בשיעור גבוהה. בסוף שנת 2016 חיו בישראל 978 אלף זקנים אשר היו כעשירית מתושבי המדינה (וועדת הכנסת, 2020). כל אדם עתיד להיות מבוגר וקשיש ולכן הדבר משפיע על מספר גדול מאוד של אנשים. כמו כן המצב הקיים שבו זקנים מופלים בשל היותם מבוגרים, הוא תוצר של הסדר חברתי. בעבר הזקנים נחשבו לחלק מכובד בחברה אולם בעולם המודרני המהיר שדורש שינויים מהירים והתאמות מהירות, הסדר החברתי החדש אינו מעריך את קבוצת הזקנים כבעבר. פעולה קולקטיבית שבה גילנות תיאסר והחוקים יתמכו בשיווין הזדמנויות לזקנים, כמו גם איסור אפליה בשל גיל של אדם, עשויה לפתור את הבעיה של הגילנות בחברה המערבית (בודנר, 2011).

תיאור השלכות הבעיה על שלושה מעגלים

הבעיה החברתית של הגילנות משפיעה על שלושה מעגלים. ראשית היא משפיעה על הפרט, על האדם הזקן, בצורה ישירה שהרי היא מפלה אותו בחברה שבה הוא חי. הזקנים נתפסים בתור מי שאינם מתאימים יותר למבנה הכלכלה המערבי מודרני ולכן היחס אליהם הוא יחס כאל חסרי ערך וחסרי יכולת (בודנר, 2011). משום כך הם מורחקים מפעילות בעלת ערך. הגילנות משפיעה על המשפחה של האדם המבוגר. המשפחה מאופיינת במספר מערכות יחסים, כאשר המערכת בין דורית היא אחת מהן. המשפחה בחברה המערבית של העשורים האחרונים שינתה את פניה. השינוי המשמעותי ביותר הוא גידול קבוע בתוחלת החיים ובשיעור היחסי של אוכלוסיית הזקנים. תופעת הגילנות משפיעה עוד על המשפחה וגורמת לה לאבד את האינטימיות ואת המיידיות של הקשר (איילון, 2020).

הבעיה משפיעה גם על הקהילה. בחברות אחרות, מסורתיות, גיל מבוגר הוא מקור לכבוד ומשמש בתור תפקיד חברתי בעל ערך רב. היחס של החברה לזקנים שלה משנה את הדרך שבה ערכי החברה משתנים. אם בעבר הזקנים בחברה זכו ליחס של כבוד והערכה של הפעילות רבת השנים שלהם, תופעת הגילנות מביאה לשינוי שלילי מבחינת היחס לזקנים והדרך שבה הקהילה מתייחסת אליהם. ספרות המחקר מציינת כי סיבה פסיכולוגית אפשרית לכך הוא החשש של צעירים רבים להגיע לגיל הזקנים. על מנת שלא להתמודד עם הפחד ממוות צעירים מעדיפים להתרחק מן הזקנים והתוצאה היא יחס שלילי גילני לזקנים (בודנר, 2011).

תיאור המענים הקיימים

מחקרים (Burnes and others, 2019) אשר ניסו להתערב בבעיה החברתית של הגילנות ניסו לעשות זאת באמצעות כמה דרכים שונות. כדי לפתור את הבעיה מבחינה פרטנית, ההתערבות צריכה להיות בדמות חינוך. החינוך אשר מסביר לצעירים כיצד עליהם להתייחס למבוגרים וכי מבוגרים רבים מסוגלים בכל זאת להמשיך ולהיות יעילים בחברה, נמצא במחקר בתור גורם חשוב אשר יכול לשנות את העמדות של הצעירים בנוגע